

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Романчук Ольги Василівни

**«Теоретико-методологічні основи підготовки
фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності
з дітьми і молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.)»**

подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Актуальність теми дослідження. Сучасне суспільство, яке зазнає стрімких змін, потребує фахівців нової генерації для сфери фізичної культури і спорту. Особливості професійної діяльності таких спеціалістів вимагають модернізації системи підготовки кадрів з урахуванням прогресивного закордонного досвіду. На сьогодні у нашій державі існує потреба у фахівцях, здатних ефективно проводити педагогічну діяльність з дітьми та молоддю для профілактики захворювань, підвищення рівня рухової активності, формування навиків ведення здорового способу життя.

Історико-педагогічні дослідження закордонного досвіду підготовки фізкультурних фахівців до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю є на часі через практичну затребуваність кадрів, здатних якісно здійснювати професійну діяльність у цій галузі. Підтвердженням актуальності вибраної теми та її пріоритетності може слугувати і той факт, що Романчук Ольга Василівна виконувала своє дослідження згідно з темою, яка входить до плану науково-дослідницької роботи кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка як складова комплексної наукової проблеми «Формування цінностей особистості в європейському освітньому просторі: теорія та практика» (номер державної реєстрації 0113U001233).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтованість наукових положень і висновків, які наведені у дисертації, забезпечено чітким формулюванням теми, постановкою коректних завдань, здійсненням теоретичного аналізу за допомогою використання широкого спектру сучасних методів наукового дослідження. Для наочного представлення отриманих

результатів автор застосовує достатню кількість належно оформленого цифрового та графічного матеріалу (33 таблиці й 5 рисунків).

Характеризуючи дисертаційну роботу у контексті вперше отриманих та найбільш вагомих наукових результатів, відзначимо, що:

- по-перше, науково обґрунтовано теоретичні та методологічні основи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.); здійснено системний аналіз теорії і практики професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії; простежено генезу й розроблено авторську періодизацію становлення та розвитку системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії;

- по-друге, з'ясовано ключові тенденції розвитку системи професійної підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту дітей та молоді Австрії упродовж XX – початку XXI століття; виявлено характерні ознаки сучасної австрійської системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту, висвітлено її нормативно-правові, структурно-організаційні, змістові, методологічні, концептуальні основи; визначено головні досягнення Австрії у сфері забезпечення якісної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю й обґрунтовано доцільність їх застосування в українському освітньому просторі;

- по-третє, уточнено трактування стрижневих понять «майбутні фахівці фізичного виховання і спорту», «професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту», «професійна компетентність фахівців фізичного виховання і спорту», «педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту», «підготовка фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності»;

- по-четверте, введено до наукового обігу нові дані та матеріали, джерела й документи (законодавчо-нормативні документи Австрії, які регулюють концептуальні положення й структурно-організаційні особливості професійної підготовки педагогічних кадрів, а також процес фізичного виховання дітей і молоді; навчальні плани й програми відповідних закладів освіти Австрії).

Відзначимо, що дисертація О. В. Романчук логічно побудована, а її складові – взаємопов'язані. Автор переконливо доводить актуальність обраної теми, чітко

визначає мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Методологічна та теоретична основа наукового пошуку, а також джерельна база засвідчують широке всебічне охоплення проблематики роботи (список використаних джерел містить 771 найменування, серед яких 299 – іноземними мовами).

Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі визначено ступінь наукової розробленості проблеми, висвітлено методологічні основи дослідження та уточнено його понятійно-категоріальний апарат.

Слід відзначити ґрунтовність проведеного автором аналізу джерел (історико-педагогічної, філософської, навчально-методичної літератури, монографій та дисертацій, періодичних видань й нормативно-правових документів), присвячених проблемам професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю.

Дисертантка визначила, що сучасна австрійська історіографія проблеми дослідження вирізняється тематичним діапазоном, методологічною варіативністю, значною чисельністю розвідок з історії професійної освіти (становлення австрійської системи підготовки кадрового забезпечення, історичні передумови її виникнення, генеза її розвитку в різні історичні періоди, історія діяльності профільних освітніх закладів, внесок видатних австрійських учених, удосконалення австрійської системи професійної підготовки, її структурно-організаційні особливості, професійні компетентності сучасного педагога та шляхи їхнього формування, зміст освіти, критерії його добору і принципи структурування).

Автором здійснено аналіз загальнонаукових та вузько-фахових ключових понять і термінів дослідження, представлених у працях вітчизняних та іноземних, зокрема австрійських, учених. Ґрунтуючись на його результатах та власному досвіді викладацької діяльності уточнено сутність основних понять дослідження: «майбутні фахівці фізичного виховання і спорту», «професійна підготовка фахівців фізичного виховання і спорту», «професійна компетентність фахівців фізичного виховання і спорту», «педагогічна діяльність фахівців фізичного виховання і спорту», «підготовка

фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності», що є вагомим здобутком роботи.

Дисертанткою охарактеризовано синергетичний, аксіологічний, культурологічний, системний, історичний та компетентнісний, міждисциплінарний, компаративний і прогностичний методологічні підходи, які вона використовувала при дослідженні проблеми підготовки фахівців фізичного виховання та спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю.

У другому розділі О. В. Романчук висвітлила передумови становлення та витoki системи професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту; особливості підготовки педагогічних кадрів першої половини ХХ століття; трансформаційні процеси впродовж другої половини ХХ століття в Австрії.

Правильною є позиція дисертантки в контексті з'ясування передумов становлення та витоків системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії. Цікавим є опис періоду націонал-соціалізму, коли система фізичного виховання і спорту слугувала механізмом маніпулювання свідомістю людей, а мілітаризація суспільства зумовила мілітаризацію процесу фізичного виховання і воно зайняло домінуючу роль у шкільній освіті.

Автор виділяє ключові засади професійної підготовки вчительських кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії у повоєнний період зокрема: виокремлення циклів теоретичної, методичної, спортивно-технічної підготовки; логічності, послідовності структурування і групування навчальних курсів; орієнтованості змісту на запити системи шкільного фізичного виховання дітей і молоді; врахування потенціалу студентів інститутів фізичного виховання.

Значна увага приділена дослідженню періоду 70-тих років ХХ століття, заснуванню середньої ланки системи та відкриттю шкіл для професійної підготовки кадрів з фізичного виховання і спорту, а також другій половині ХХ століття, коли було створено різнорівневу систему професійної освіти, широку мережу закладів цього профілю, розроблено ефективну нормативну базу їх функціонування і реформування.

Вагомим здобутком роботи є авторська періодизація розвитку системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії протягом

XX – початку XXI століття (С. 197–198), в основу якої покладені хронологічні, історико-соціальні, освітньо-організаційні та змістові критерії.

У третьому розділі роботи Ольга Василівна представила методологічні підходи, концептуальні засади, нормативно-правову базу і тенденції розвитку австрійської системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту.

Дисертанткою визначено принципи об'єктивності, історичності, комплексності, міждисциплінарності, системності, суперечливості педагогічного досвіду, як основні, на які опираються австрійські науковці, а також методологічні підходи, які наскрізною лінією проходять у їхніх працях. Важливим здобутком автора є представлення сучасної концептуальної бази професійної підготовки кадрів фізкультурно-спортивного профілю до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії, яка, на її думку, вирізняється інноваційністю, відповідністю сучасним світовим стандартам, спрямованістю на впровадження новітніх здобутків педагогічної науки, спорту у процес освіти.

Здобувачкою детально розкриті положення та ідеї низки новітніх методологічних підходів до освіти – культурологічного, особистісно орієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, практико-орієнтованого, які втілюють у собі принципи гуманізації, фундаменталізації, професіоналізації підготовки педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю. Не менш важливим є аналіз правової бази професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в Австрії, за результатами якого визначено особливості державної політики у цій галузі, основні заходи зі стандартизації освіти та підходи до посилення автономії освітніх установ.

О. В. Романчук визначила кількісні та якісні характеристики, які впливають на ефективність австрійської системи освіти й забезпечують відповідність якості фахівців фахівців фізичного виховання і спорту для проведення шкільних і позашкільних занять, спортивної, фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми і молоддю сучасним запитам суспільства і держави (табл. 3.1, С. 230).

Вагомим результатом дослідження є виділення викликів для сучасної системи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії як-от інклюзія, врахування етнічних, релігійних та гендерних особливостей в організації освітнього процесу.

У четвертому розділі автором розкрито дидактичні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в австрійській системі неперервної освіти. Здобутком проведеного дослідження освітнього процесу в австрійських середніх професійних закладах є виділення його характерних ознак (професійно-педагогічна спрямованість, безперервність і наступність, переважання природничих та медико-біологічних дисциплін). Автором здійснено великий обсяг роботи щодо аналізу навчальних планів і програм професійної освіти педагогічних кадрів, а його результати систематизовано і представлено у таблицях.

Безумовний інтерес викликають визначені у роботі ключові характеристики професійної підготовки педагогічних кадрів з фізичного виховання і спорту в системі вищої освіти Австрії (багаторівневність процесу професійної освіти «бакалаврат – магістратура»; пріоритетність розвитку особистості майбутнього педагога; компетентнісна спрямованість; інтегративність). Заслужовує уваги також детальний аналіз навчального процесу в університетах та вищих педагогічних школах у межах спеціальності «рух і спорт». Власне ця частина роботи може слугувати основою для створення та розроблення подібної освітньої програми в Україні.

Ольга Василівна виділила особливості післядипломної професійної освіти фахівців фізичного виховання і спорту в Австрії, яка покликана забезпечити додаткові знання й вміння за короткий час.

Для здійснення компаративного аналізу австрійської та української систем професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю у першому підрозділі п'ятого розділу дисертації О. В. Романчук розкриває специфіку професійної підготовки фахівців у закладах профільної середньої, професійної та фахової передвищої освіти, у педагогічних та профільних фізкультурних закладах вищої освіти України. Наступний підрозділ представляє результати порівняння. Позитивним моментом є проведення паралелей, визначення подібностей та відмінностей австрійської та вітчизняної систем підготовки як в ретроспективному розрізі так і на сучасному етапі (С. 375).

Важливим досягненням роботи є ідеї автора щодо імплементації прогресивного австрійського досвіду підготовки педагогічних кадрів із

фізичного виховання і спорту в Україні. Дисертанка пропонує рекомендації для реформування вітчизняної системи на основі творчого використання австрійських надбань у цій галузі, окреслює перспективи вдосконалення та визначає способи їх практичної реалізації на стратегічному, структурно-організаційному, методико-технологічному рівнях (С.377).

О. В. Романчук обґрунтовано доводить, що австрійський досвід професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурно-спортивного профілю є джерелом конструктивних ідей, підходів до розбудови системи професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту на шляху її поступальної інтеграції в загальноєвропейський освітній простір. Саме цей напрям є пріоритетним у реформуванні української системи підготовки кадрів із фізичного виховання та спорту дітей і молоді.

Повнота викладу матеріалів дисертації у роботах, які опубліковані автором. Основні результати досліджень достатньо повно висвітлено у 73 публікаціях, з-поміж яких 1 монографія, 2 статті у виданнях, що індексуються наукометричною базою Scopus, 23 статті у фахових наукових виданнях України (з них 8 статей у виданнях, що індексуються міжнародною наукометричною базою Index Copernicus), 5 статей у зарубіжних фахових періодичних наукових виданнях, 1 популярна енциклопедія, 42 публікації в інших наукових виданнях.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук і дозволяють авторові публічний захист дисертації.

Практичне значення одержаних результатів. На основі наукової роботи автором розроблено проєкт навчальної програми дисципліни «Теорія і практика підготовки фахівців фізичного виховання і спорту за кордоном» для підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня. Результати дослідження було використано у навчально-виховному процесі вітчизняних закладів освіти, що здійснюють професійну підготовку фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю, для вдосконалення методологічних, організаційних, змістових засад освітньої діяльності, модернізації навчальних планів,

освітніх, освітньо-професійних та освітньо-наукових програм, у процесі викладання таких дисциплін, як: історія педагогіки, педагогіка, порівняльна педагогіка, сучасні зарубіжні педагогічні концепції, педагогічна майстерність фахівців фізичної культури і спорту, історія фізичної культури, професійна діяльність у сфері фізичного виховання.

Основні положення та результати дослідження **впроваджено** у навчальний процес дев'яти закладів освіти України. Заслугує схвалення широка презентація матеріалів дослідження, які пройшли необхідну апробацію й обговорювалися на 20 науково-практичних конференціях, серед яких 13 – міжнародного рівня. Ці результати є новими, науково обґрунтованими і, в сукупності своїй, суттєвими для педагогічної науки, бо вирішують актуальну на сьогодні проблему підготовки кваліфікованих кадрів з фізичного виховання і спорту, які здатні конкурувати на ринку праці та забезпечувати належний рівень здоров'я дітей і молоді.

Представлена дисертаційна робота відповідає паспорту наукової спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Відповідність змісту автореферату та опублікованих праць основним положенням дисертації. Варто підкреслити ідентичність структури та змісту автореферату і дисертаційної роботи. Основні наукові положення й висновки, наведені в авторефераті, у повній мірі обґрунтовані та розкриті у дисертації. Опубліковані праці відображають результати дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. Загалом позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі недоліки, виявлені під час аналізу рукопису дисертації, висловити певні зауваження та побажання щодо подальшого його удосконалення:

1. У першому розділі представлено аналіз загальнонаукової та вузькофахової складових підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю (див. рис. 1.1 (С. 70) , 1.2 (С. 79)). На нашу думку, доречніше було б дисертантці зосередитися безпосередньо лише на ключових поняттях дослідження і розглянути їх більш детально.

2. У підрозділі 1.3 розкрито методологічну основу дослідження. При цьому автор зосереджує свою увагу на синергетичному, культурологічному, системному,

історичному, компетентнісному підходах, а міждисциплінарний, компаративний, прогностичний – згадує лише побіжно (С. 108). Така вибірковість опису потребує роз'яснення здобувачки.

3. У дисертаційній роботі другий розділ присвячений історичним аспектам професійної підготовки кадрового забезпечення сфери фізичного виховання і спорту і Австрії. Проте автор надто детально на восьми сторінках (С. 116–123) аналізує реформи кінця 18 – початку 19 століття, хоча цей період виходить за рамки задекларованих у темі хронологічних меж.

4. Вважаємо надто об'ємними висновки до першого (С. 108–115) та другого розділів (С. 192–198) роботи. Доречно було б виділити лише найважливіші положення, а не дублювати у висновках до розділу 1 авторські визначення ключових понять дослідження (С. 112–113).

5. У четвертому розділі автор детально аналізує дидактичні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання і спорту в системі неперервної освіти Австрії. Разом з тим варто було б більше уваги приділити власне новітнім інноваційним методам та можливості їх використання у вітчизняному освітньому просторі.

6. У п'ятому розділі дисертанткою здійснено компаративний аналіз професійної освіти педагогічних кадрів фізкультурного профілю. На нашу думку, для кращого розуміння та сприйняття визначених автором подібностей та відмінностей австрійської та української систем підготовки слід було б текстовий матеріал порівняння представити у вигляді таблиць чи рисунків.

Зазначені зауваження не є принциповими і не знижують позитивної оцінки наукової та практичної значущості рецензованої роботи.

Загальний висновок. Дисертація Романчук Ольги Василівни подається вперше, є самостійним, завершеним і цілісним науковим дослідженням у межах якого представлено комплексне вирішення актуальної наукової проблеми щодо теоретико-методологічних основ підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми та молоддю у контексті австрійського досвіду. Аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих праць Романчук Ольги Василівни дозволяє зробити висновок, що виконана нею докторська дисертація є

завершеним самостійним дослідженням, яке має актуальну тему, наукову новизну, теоретичну та практичну значущість. Висновки відповідають поставленим завданням, які вирішені у повному обсязі.

Отже, дисертаційна робота на тему «Теоретико-методологічні основи підготовки фахівців фізичного виховання і спорту до педагогічної діяльності з дітьми і молоддю в Австрії (XX – поч. XXI ст.)» відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор, Романчук Ольга Василівна, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
ректор Харківської державної
академії фізичної культури

О. Ю Ажиппо

Підпис О. Ю. Ажиппо
Засвідчую
Начальник відділу кадрів
«08» 09 2020

Г. Мірошніченко